Birutė Lisauskaitė

ŠKAISČIAUSIOS DIEVO MOTINOS GIMIMO CERKVĖS TRAKUOSE TYRIMAI 1988 M.

1988 m. pradėjus gyvenamųjų namų statybą Trakuose, Trakų istorijos muziejus papildomai tyrė ant kalvos esančios, prie Partizanų gatvės Škaisčiausios Dievo Motinos gimimo cerkvės teritoriją. Platesnius tyrimus 1981 m. čia vykdė PRPI (vadovas Š. Patkauskas).

Ši cerkvė istoriniuose šaltiniuose pirmą kartą minima 1384 m. (?). Vienuolynas ir cerkvė iki pat 1701 m. priklausė Lietuvos didiesiems kunigaikščiams, 1701 m. inventoriuje minima tik cerkvės ir vienuolyno vieta. Cerkvė ir vienuolynas buvo atstatyti, nes XVIII a. pabaigoje sudegė. 1863 m. dar buvo išlikę cerkvės pamatai.

1988 m. tyrinėtas 33 m^2 plotas. Plote Nr. 2 atidengtas 3,70x3,70 m dydžio pastatas, išlikusių sienų aukštis 0,9-1,2 m, storis - 40-60 cm. Mūryta iš kelių dydžių plytų. Plytos raudonos, kai kurios su braukomis. Jų dydžiai - 27,0x13,0x8,0 cm, 24,0x 14,0x8,0 cm, 30,5x14,5x8,0 cm, 31,5x15,0x6,5 cm.

Viršutinės 3-4 plytų eilės jungtos gotikiniu būdu, apatinė dalis mūryta netvarkingai. Plytos ir akmenys jungtos kalkių skiediniu. Apatinėje vidinės pusėsdalyje išlikę nedideli tinko fragmentai.

Statinio šiaurės rytų sienoje buvęs apie 0,8 m pločio įėjimas, kuris apie XVIII a. buvo užmūrytas vėlesnių dydžių plytomis (31,5x6,5x15,0 cm, 31,5x 7,0x14,5 cm).

Galimas dalykas, kad šis pastatas pradžioje buvo varpinė, turėjo medines grindis. Vėliau ji buvo nugriauta, sumūrytas rūsio skliautas, ir patalpėlė paversta kripta, kurioje buvo rasti du kapai. Mirusieji palaidoti lentiniuose karstuose, kurių kampai sutvirtinti geležiniais kampainiais ir vinimis. Kapai suardyti, orientuoti šiaurės vakarų kryptimi, įkapių ne-

rasta. Atkastus pamatus galima datuoti XIV-XVI a.

Šalia pastato išliko 40-60 cm storio kultūrinis sluoksnis su XV-XVII a. keramika.

Kalvos viršuje ištirtame 2x4 m dydžio plote, 35-45 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, rasti kapai. Juos galima datuoti iki XVI a., nes virš jų rasta šiukšlių duobė su XVI-XVIII a. puodų šukėmis. Kapas Nr. 3 orientuotas pietvakarių kryptimi. Mirusysis paguldytas ant nugaros, ištiestoje padėtyje, rankos sulenktos per alkūnes, plaštakos sudėtos ant krūtinės. Likę lentinių karstų geležiniai kampainiai ir vinys. Įkapių nerasta. Panašus ir kapas Nr. 4. Mirusysis palaidotas galva šiaurės vakarų kryptimi, kairė ranka ištiesta palei šoną, dešinė sulenkta per alkūnę ir padėta ant liemens. Rasta medinio karsto liekanų, geležinių kampainių bei vinių.

Birutė Lisauskaitė

TRAKŲ SALOS PILIES VAKARINIŲ KAZEMATŲ TYRIMAI

Trakų salos pilies vakariniai kazematai archeologų buvo tyrinėti prieš restauraciją, vėliau tyrimai buvo tęsiami restauracinių darbų metu. 1960 m. čia dirbo O. Navickaitė-Kuncienė, ištyrinėtas apie 40 m^2 plotas. 1961-1962 m. - I. Jučienė, A. Skardžius, S. Lasavickas, S. Mikulionis (ištirtas apie 35 m^2 plotas), 1967 m. - K. Mekas (ištirtas dar 1 m^2). I. Jučienė 1973 m. ištyrė 60 m^2 plotą, o 1977 m. - dar 35 m^2 plotą.

1988 ir 1989 m. - B. Lisauskaitė (Trakų istorijos muziejus) ištyrė 104 m^2 plotą. Tyrinėta vakarinių kazematų I, II, III, VI, VII, VIII patalpos, skaičiuojama nuo pietrytinio bokšto, kadangi nurodytose patalpose restauracinių darbų metu buvo per aukštai sudėtos